

Щодо стану реалізації економічних реформ протягом 2022-2023 року

Автори:

В'ячеслав Черкашин

Олег Гетман

Київ 2023

Дослідження виконано за сприяння Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE).

Загальна оцінка ситуації

Основним трендом звітнього періоду (2022-2023 роки) стало поступове згортання «воєнної податкової реформи» весни 2022 року та повернення до звичайних законодавчих умов ведення бізнесу та адміністрування податків.

У звітах за 2019-2022 роки було надано оцінку ключовим змінам, які відбулись протягом першого та другого року роботи Парламенту, зокрема це такі важливі реформи:

Відкриття ринку с/г землі, врегулювання небанківського сектору шляхом створення Спліт регулятора, удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності, модифікація системи ПроЗорро законодавчо забезпечено умови для судової реформи (перезавантаження ВРП та створення ВККС), позбавлення депутатів недоторканності, запровадження відповідальності за незаконне збагачення, запровадження механізму реалізації FATCA, запровадження режиму спільного транзиту, прийнято антиофшорне законодавство, законодавче забезпечення функціонування програмних РРО третього покоління, осучаснення спрощеної системи оподаткування (збільшення граничних лімітів, відміна обов'язкового ЄСВ для спрощенців-сумісників) тощо.

Водночас було прийнято кілька законів, реалізація яких призвела до погіршення умов ведення бізнесу та інвестклімату (якщо не буде ухвалено коригуючі законопроекти) – надто широка фіскалізація 2 та 3 груп ССО, розширення сфери обов'язкового ведення обліку для платників ЄП, необґрунтовано високі штрафи у сфері державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції та неоптимальна модель нагляду (закон №367).

За підсумками четвертого року роботи Парламенту та затвердженого депутатами Кабміну – Україна мала такі економічні показники станом 01 жовтня 2023 року:

1) Економіка поступово виходить з кризи: після падіння у 2022 році на -29% ВВП, у 2023 році економіка може зрости на 2-4% ВВП (згідно прогнозів МВФ, WB та НБУ). Зокрема, частково відновився експорт товарів.

2) 31.12.2021 року міжнародні резерви України складали 30.9 млрд доларів. На кінець 2019 року ЗВР складали 25,3 млрд доларів, на кінець 2020 року ЗВР складали 29.1 млрд доларів. На 01.10.2023 року ЗВР складали 39,7 млрд доларів

3) За рік, що минув, макроекономічна ситуація стабілізувалася та покращилася. Курс продажу готівкового долара впав з 41 у жовтні 2022 р. до 37.3 у липні 2023, щоправда після того зріс на одну гривню – але це лежить в межах його звичайних коливань. Інфляція скоротилася з 26.6% за 2022 р. до 7.1% у річному вимірі за вересень 2023. Валютні резерви НБУ зросли до рекордних за всю історію незалежності 41.7 млрд. долл. США наприкінці липня, хоча впали на 2 млрд. з того часу. Відносно стабільна макроекономічна ситуація дозволила НБУ скасувати жорстку фіксацію валютного курсу і перейти до контрольованого плаваючого курсу з 3.10.2023.

4) Проте, економіка залишається гранично залежною від зовнішньої допомоги з боку партнерів. Окрім військової та гуманітарної допомоги, Україна станом на кінець липня 2023 отримала від партнерів 124.4 млрд. долл. фінансової допомоги. Ця сума є співставною з ВВП країни, тому робить макроекономічну ситуацію вразливою до зовнішньополітичних факторів. Наприклад, затримка чергового траншу від США у серпні призвела до зменшення ЗВР та девальвації гривні, про які згадано вище – щоправда, у некритичному обсязі.

5) Банківська система у 2022-2023 році демонструє стабільність – за останні два роки було визнано неплатоспроможними лише кілька невеликих банків. Внаслідок професійних дій Національного банку – національна валюта залишається стабільною.

б) Обсяги депозитних вкладів у банківській системі зростали весь 2022-2023 роки. Чистий прибуток банків України за січні-липні 2023 року становив 83,2 млрд грн, за 2022 рік банки отримали прибуток 24,7 млрд грн за рік.,

Таким чином, країни-партнери України та Євросоюз мають безпрецедентні важелі впливу на політику української влади, зокрема проведення реформ. Важливо, що, на відміну від минулого року, партнери почали обумовлювати надання подальшої фінансової (але не військової) допомоги певними конкретними кроками з реформування, насамперед, у сфері утвердження верховенства права, боротьби з корупцією, деолігархізації, тощо.

Це є загалом позитивною тенденцією, оскільки може прискорити такі критично важливі реформи, як судова, перезавантаження БЕБ, тощо. Водночас, розуміння партнерами реальних потреб України та необхідних кроків, які треба вжити для реалізації їхніх добрих намірів залишають бажати кращого. Наприклад, у нещодавньому листі американського уряду щодо реформ в Україні наголос в антикорупційній політиці робиться на каральному компоненті, водночас відсутня низка важливих інституційних реформ, насамперед перезавантаження ДПС. А МВФ продовжує пручатися необхідним змінам законодавства, таким як реформа корпоративного податку, водночас, наголошуючи на шкідливих заходах, таких як посилення перевірок, відновлення штрафів за незастосування РРО платниками ЄП, та ставить питання про значне звуження та вихолощення спрощеної системи оподаткування.

Тому робота з представниками країн-партнерів задля формування такого порядку денного реформ, який відповідає інтересам українських підприємців, стає як ніколи важливою – не менш, якщо не більш важливою, ніж робота з урядом України та народними депутатами.

Податкова та регуляторна політика.

Основним трендом звітного періоду (2022-2023 роки) стало повернення до звичайних законодавчих умов ведення бізнесу.

З позитивних моментів цього треба зазначити відкриття реєстру повернення ПДВ та інших реєстрів. Тимчасове закриття реєстру відшкодування ПДВ призвело до спроб відновлення затримок з відшкодуванням та відповідних хабарів за своєчасне відшкодування. У відповідь численні звернення експертів та бізнесу - реєстр було відкрито.

Аналогічно, під тиском антикорупційних активістів, підтриманим країнами-партнерами, було відкрито електронні декларації державних службовців та депутатів, забезпечено їх обов'язкову подачу держслужбовцями.

Розпочався процес пом'якшення валютних обмежень, який вже призвів до лібералізації валютної політики, і навіть до повернення до контрольованого гнучкого офіційного курсу гривні з 3 жовтня 2023 року, хоча на момент написання звіту він ще відрізнявся від готівкового. За сприятливих обставин повернення до єдиного курсу можна очікувати за кілька місяців, але до повністю ринкового гнучкого обмінного курсу НБУ не планує повертатися до закінчення активних бойових дій.

Розпочався процес зменшення облікової ставки, до якої прив'язана доходність гривневих сертифікатів та ОВГЗ. Це має сприяти відновленню кредитування нефінансового сектору, але, водночас, зменшить доходність депозитів.

Водночас, основні негативи для бізнесу пов'язані з Законом України №3219-IX від 30.06.2023 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» (з/п № 8401), який було ухвалено на вимогу Меморандуму з МВФ. Цей закон був покликаний збільшити надходження до бюджету, та зменшити зловживання у податковій сфері за рахунок повернення звичайних норм оподаткування. Проте, так само, як і раніше у питанні повернення повноцінної сплати митних платежів (включно з ПДВ) це було б доцільно робити разом з удосконаленням звичайних норм у бік більшої сприятливості для бізнесу. Адже передчасне, до закінчення дії військового стану, скасування заходів, вжитих "на період воєнного стану" є порушенням обіцянок держави і підриває довіру у відносинах держави та бізнесу, яка почала було формуватися на початку повномасштабного вторгнення. Проте, цей фактор не було взято до уваги, натомість до Меморандуму з МВФ було включено обіцянку не вживати жодних заходів, які можуть вести до зменшення бюджетних надходжень - замість таргетування бюджетного дефіциту, що було б виправдано з макроекономічної точки зору. Отже, щиро дякуючи МВФ за нестандартне рішення надати допомогу воюючій країні, треба водночас зазначити, що умови надання цієї допомоги не були достатньо продумані, і можуть нанести певну шкоду економіці України.

Найменше заперечень викликає приведення до звичайної ставки ПДВ на автомобільне паливо. Понижена ставка була запроваджена свого часу для подолання кризи на ринку пального, спричиненої форсованою зміною напрямків імпорту та руйнуванням сховищ нафтопродуктів. Проте, кризу було подолано вже влітку 2022 р., отже необхідність у пільговій ставці ПДВ зникла. Звичайно, збільшення оподаткування (повернення спочатку акцизного податку, а потім і повної ставки ПДВ) відновило привабливість схем з його уникнення, і могло спричинити певне збільшення частки тіньового ринку пального, яка зменшилася у 2022 р. Проте, є сподівання, що своєчасні дії з детінізації цього ринку, вжиті за рекомендаціями ТСК з питань економічної безпеки можуть пом'якшити цей ефект або навіть звести його нанівець. На цей час, за розрахунками тіньової частки на ринку пального за 1 та 2 квартал 2023 року – спостерігається [зменшення частки тіньового обігу](#).

Найбільшою частиною закону з фіскальної точки зору було скасування можливості використовувати 3 гр. ЄП за ставкою 2% усім суб'єктам господарювання. Треба зазначити, що ця норма була суперечливою від самого початку, оскільки спрощена система оподаткування створена для мікробізнесу, якому немає необхідності у бухгалтерському обліку. Застосування ЄП іншим бізнесом не є виправданим, і фактично означає податкову пільгу, яку, до того ж, можна легко використовувати для "оптимізації" податків іншими суб'єктами, а також відмивання грошей. Тому ліквідація цього режиму була виправданою, хоча означала збільшення податкового тиску - а, отже, мала би супроводжуватися заходами із зменшення такого тиску, наприклад за рахунок зменшення навантаження на заробітну плату для усіх, або звільнення від ЄСВ для працевлаштування ВПО та у зонах, наближених до бойових дій; або компенсована реформою корпоративного податку з переходом на ПнВК. У той же час – було продовжено звільнення від ЄСВ всіх ФОП до кінця воєнного стану, а також ФОП звільнено від сплати єдиного податку у регіонах бойових дій та тих, що перебувають під тимчасовою окупацією

Закон також відновлює податкові перевірки бізнесу, але з низкою обмежень, які на момент написання даного звіту є предметом обговорення з МВФ. Погоджуючись з необхідністю часткового відновлення перевірок найбільш ризикованих категорій платників податків (зокрема, тих, що здійснюють діяльність у сфері виготовлення та

торгівлі підакцизними товарами, грального бізнесу, фінансової сфери, тощо), маємо зазначити, що відновлення податкових перевірок у повному обсязі є недоцільним та контрпродуктивним.

По-перше, досвід 2022 р. показав, що відсутність перевірок майже ніяк не позначилася на сплаті податків. Це вказує на те, що абсолютна більшість таких перевірок є зайвими з фіскальної точки зору, отже тільки призводять до непродуктивних втрат як з боку бізнесу, так і з боку держави; а також створюють корупційні ризики. Ймовірно, корупційні можливості, які створюють перевірки, є одним з головних факторів, який призводить до надмірної їх кількості.

По-друге, відновлення перевірок є порушенням обіцянок держави, тож руйнує довіру між державою та бізнесом, як зазначено вище – при чому, без жодного доведеного або прогнозованого фіскального ефекту.

По-третє, на порядку денному стоїть повне перезавантаження ДПС (див. далі), яке було б доцільно зробити саме під час воєнного стану, оскільки, з одного боку, роль податкових надходжень зменшена за рахунок допомоги партнерів, а, з другого – податкова дисципліна абсолютної більшості платників є високою, як свідчать результати 2022 р. Проте, збільшення обсягів роботи податківців за рахунок поновлення перевірок, а також різкого розширення кола суб'єктів перевірки касової дисципліни через тотальну фіскалізацію 2 та 3 гр. платників ЄП (див. далі) значно ускладнюють, якщо не унеможливають, перезавантаження.

Шкідливою, і, водночас, фіскально сумнівною частиною закону стало відновлення штрафів за неправильне застосування РРО для мікробізнесу. Тимчасове скасування таких штрафів було протягом перших півтора років єдиним пом'якшуючим фактором згубного рішення про тотальну фіскалізацію 2 та 3 гр. ЄП, що вступило в силу з початку 2022 р. Нагадаємо, що це рішення не супроводжувалося жодними розрахунками з боку уряду та депутатів, які його просували, натомість розрахунки незалежних експертів однозначно вказували на його економічну шкідливість. Отже і відновлення штрафів не мало економічного обґрунтування. Його варто було б поєднати з коригуванням закону у бік скорочення фіскалізації виключно до тих категорій платників ЄП, які мають великий ризик перевищення встановлених законодавством лімітів. Проте, ця пропозиція не отримала підтримки народних депутатів Податкового Комітету ВРУ. На момент написання звіту ще зарано оцінювати наслідки, але вони, скоріше за все, будуть негативними, і дадуться взнаки вже до кінця поточного року.

У той же час інша пропозиція аналітичних центрів – законодавчий запобіжник для унеможливлення штрафів за період з 01.01.2022 до осені 2023 року – була врахована у фінальній редакції проєкту №8401.

Іншою штучною проблемою, якою змушений був опікуватися бізнес протягом останнього року стало масове блокування податкових накладних системою СМКОР, спричинене безвідповідальною ініціативою МінФіну з перегляду критеріїв ризикованості. Через надмірно жорстко визначені критерії у сполученні з системними недоліками СМКОР (такими як відсутність презумпції невинуватості платника податків та адміністрування, зосереджене в руках неререформованої ДПС) це призвело до того, що близько 40% усіх платників довелося зіштовхнутися з проблемами блокування, в абсолютній більшості випадків – безпідставного. Ситуація поступово поліпшується завдяки деяким коригуванням критеріїв, проте це відбувається надто повільно.

Ніхто не поніс відповідальність за зайві втрати суспільного добробуту, не кажучи вже про підриив стосунків держави та бізнесу. Також, наразі не зроблено системних висновків щодо причин, які призвели до такої ситуації, хоча вони лежать на поверхні: це конфлікт інтересів у МінФіну в питанні розробки критеріїв ризикованості (МінФін зацікавлений у збільшенні надходжень до бюджету будь-якою ціною, в тому числі, за рахунок тимчасового замороження оборотних коштів законослухняних платників податків), а також відсутність належних стримувань та противаг, які мало би створювати МінЕкономіки, чиїм інтересом є економічне зростання.

Водночас, незадовільна якість роботи податкових та митних органів, включно з новоствореним БЕБ, призвела до того, що питання про їхнє перезавантаження на нових принципах було піднято на законодавчому рівні. На жаль, поки що справа не пішла далі депутатських законопроектів, а МінФін та МВФ, не кажучи вже про самі ці державні органи, будуть передбачувано чинити спротив і намагатися вихолостити реформу. Проте, виглядає обнадійливим, що вимоги щодо перезавантаження БЕБ та ДМС увійшли до переліку дій, ніби то висунутого владою США як умови подальшої фінансової підтримки України. На жаль, з незрозумілих причин цей перелік не містить перезавантаження ДПС. Об'єднання підприємців мають звернути увагу на цей недолік.

EXECUTIVE SUMMARY

1. **Огляд економічних показників свідчить про те, що за останні роки було побудовано достатньо стійку до криз економіку та фінансовий сектор**, незважаючи на потужну світову кризу та навіть повномасштабну війну - Україна не втратила жодного системного банку, рівень ЗВР тримається на рекордному рівні (39.7 млрд дол станом на жовтень 2023 року), рівень довіри до банківської системи тримається, про що свідчить навіть збільшення депозитів населення під час війни. Незважаючи на війну – вдалося забезпечити стабільну національну валюту, сприяти зростанню заробітних плат, повернути інфляцію до однозначних показників.

2. **Комплексна реформа контролюючих органів протягом 2022-2023 років, як і раніше, іде вкрай повільно та невпевнено.** Проблему додатково ускладнює надзвичайна кадрова турбулентність у податковій та митній службах, де тривалий час не призначають повноцінних та політично незалежних керівників, обмежуючись періодичними перепризначеннями виконуючих обов'язків. Більш того, інститут ВО став зручним інструментарієм для ручного керування відомствами, що сприяє неефективності, безвідповідальності та корупції.

Підсумками роботи Бюро економічної безпеки України у 2021-2022 рр. стало визнання його діяльності з боку парламенту незадовільним¹ та прийняття 11 квітня 2023 року Урядом рішення про звільнення з посади першого Директора Бюро. **Зареєстровано законопроект щодо перезавантаження відомства. Аналогічні процеси на законодавчому рівні розпочато щодо податкової та митної служб.**

Зареєстровано три законопроекти про повне перезавантаження БЕБ, ДПС, ДМС, які передбачають обрання керівника за вирішального голосу міжнародних експертів та перератестацію всіх кадрів. Очікується прийняття проектів до кінця цього року.

3. **Значним недоліком податкової системи все ще залишається застаріла модель оподаткування прибутку підприємств, яка є дискреційною та обтяжливою для платників**

¹ Звіт Тимчасової слідчої комісії ВР України з питань розслідування можливих фактів порушень законодавства України посадовими особами Бюро економічної безпеки України, органів державної влади та інших державних органів, які здійснюють повноваження у сфері економічної безпеки, що могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів, Додаток до Постанови Верховної Ради України від 30 травня 2023 року № 3129-IX

податків. Одним з найкращих варіантів її удосконалення є **заміна податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал (ПнВК)**, що є одним з передвиборчих обіцянок Президента Зеленського. Але, на цей час, **практична реалізація заходу не спостерігається** (локальний експеримент у вигляді розповсюдження ПнВК лише на суб'єктів правового режиму Дія сіті не можна вважати повноцінною реалізацією ініціативи) та, більш того, **протягом 2023-2024 рр. є неможливою** з огляду на вимоги Меморандуму про економічну та фінансову політику з МВФ від 19 червня 2023 року²: *«утримуватися від будь-якої податкової політики та адміністративних заходів, які можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень у 2023 році та надалі»* (пункт 10 Додатка І. Лист про наміри).

Негативні результати і з іншою складовою ліберальної податкової реформи – **зниження навантаження на фонд оплати праці**. Незважаючи на численні обіцянки представників влади – єдиним результатом поки що є розроблений Податковим Комітетом ВРУ законопроект, який передбачає зниження навантаження на фонд оплати праці до 25%, проте законопроект досі (понад 2 роки) не зареєстрований.

4. Податкова політика зберігається непослідовною: з одного боку – несистемні зміни для спрощення та покращення ділового клімату, а з іншого – країну з жовтня поточного року повернуто до довоєнної моделі збирання податків, що здійснюється досі nereформованими контролюючими органами. Найбільш резонансним прикладом непослідовності дій стала минулорічна жовтнева ініціатива Уряду щодо модернізації СМКОР³, яка призвела до того, що під час війни в країні блокування торкнулись 40% платників.

5. За останні роки було внесено тектонічні зміни до податкового законодавства, **які дозволяють мінімізувати втечу прибутку (капіталів) за кордон**. Впроваджені норми мають значний потенціал обмеження «офшорних схем» та покращення контролю трансфертного ціноутворення. Проте поряд зі створенням в Україні сучасного інструментарію захисту та зміцнення національної податкової бази, зазначені заходи мають декілька негативних наслідків, зокрема значно збільшують вартість дотримання вимог податкового законодавства для платників податків та закладають у діяльність податкової служби більш жорстку модель взаємодії з бізнесом, надаючи нові дискреційні повноваження (наприклад, норми щодо контрольованих іноземних компаній (KIK) або ділової мети), що може сприяти збільшенню корупційних проявів та негативно вплинути на інвестиційний клімат в Україні.

Водночас результати першої в Україні податкової амністії - так звана «нульова декларація» для бізнесу, що діяла з 01.09.2021 до 01.03.2023, - **не можна назвати успішними** - ані з огляду на наповнення бюджету та розширення бази оподаткування, ані як ефективний механізм повернення капіталів, що втекли з країни, як й передбачалося нами у попередніх звітах.

Загальний розділ:

I. Інституційні реформи

1. Створення незалежної судової системи та ефективних правоохоронних органів

² https://www.mof.gov.ua/uk/news/imf-ukraine_letter_of_intent_and_memorandum_for_economic_and_financial_policy_19_june_2023-4097

³ Система автоматизованого моніторингу відповідності податкових накладних/розрахунків коригувань критеріям оцінки ступеня ризиків, достатніх для зупинення реєстрації таких податкових накладних/розрахунків коригувань у Єдиному реєстрі податкових накладних

У 2021 році реалізовано два ключові проєкти для запуску судової реформи: №3711д, який передбачає створення Вищої кваліфікаційної комісії суддів із комісією по відбору кадрів до ВККС, вирішальний голос у якій мають незалежні міжнародні експерти та №5068 «Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя», який забезпечує перезавантаження Вищої ради правосуддя (ВРП) за участі міжнародних експертів, які матимуть вирішальний голос, а також передбачає перевірку на доброчесність членів ВРП та змінює порядок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності

Протягом звітного періоду, нова ВРП запрацювала, хоча до членів, обраних за квотою з'їзду суддів залишилося багато питань. Нею було затверджено склад ВККС. До останньої не увійшли представники громадського сектору, проте переважна більшість складу (окрім двох членів) успішно пройшла перевірку на доброчесність. Готується законопроект про переатестацію суддів, також очікується, що нова ВККС зможе заповнити близько 2000 вакансій у суддівському корпусі. Також, за рішенням РНБО було внесено законопроекти про повторну перевірку суддів Верховного Суду, що може призвести до його очищення. Проте, існує небезпека посилення або встановлення політичного контролю, зокрема над Великою палатою ВС, яка має величезні повноваження щодо оскарження рішень інших судів (в тому числі, ВАКС), тлумачення судової практики, тощо.

Після оголошення США санкцій проти судді Павла Вовка, нарешті ліквідовано очолюваний ним сумнозвісний ОАСК (невідкладний президентський законопроект очікував на розгляд 20 місяців). Розгляд справ, які перебували в його провадженні, перейшов до Київського окружного адміністративного суду (КОАС). Проте, залишається невирішеною системна проблема концентрації надвеликих повноважень у суді першої інстанції. відповідно до Меморандуму з МВФ, на місці ОАСК треба створити два окремі суди, один з яких відповідав би за справи проти центральних органів влади. До його створення має бути долучена громадськість і незалежні міжнародні експерти.

Найбільшим полем суперечки протягом звітного періоду було ухвалення закону про механізм відбору кандидатів у судді Конституційного Суду. На даний момент, з 15 членів суду 5 призначені за непрозорою процедурою в останні роки, і, оскільки більшість у ВР та президент є представниками однієї і тої самої політичної сили, можуть з великою ймовірністю бути пов'язаними з цією політичною силою. Ще 5 місць є вакантними. Тому прозорий конкурентний відбір кандидатів на ці посади є необхідним для забезпечення політичної нейтральності КС. Це має гарантувати дорадча група експертів (ДГЕ), яка надає висновок по кожній кандидатурі, тому від складу цієї комісії та процедури ухвалення рішень залежатиме якість кандидатів. Зрештою, після багатомісячних дебатів та переговорів, було ухвалено закон, за яким ДГЕ складається порівну з вітчизняних та міжнародних експертів (один з яких представлятиме безпосередньо Венеційську Комісію ЄС), при чому у разі розподілу голосів за та проти порівну, голоси міжнародних експертів матимуть перевагу. Такий механізм, в принципі, дозволяє відсікти неприйнятні кандидатури, проте процес потребує пильного нагляду з боку громадськості та міжнародної спільноти.

Прогрес у реформуванні правоохоронних органів відсутній.
Рівень виконання завдання (судова реформа) – 60%.

2. Інституційна реформа податкових органів та митниці

Процес трансформації, хоча тривалий час знаходиться за етапі формальної реалізації, супроводжується значною кадровою турбулентністю та ніяк не може вступити у фазу завершення. Попри 19 місяців війни, керівників ані ДПС, ані митниці так і не призначено (останнього повноцінного керівника ДПС було звільнено у травні 2021 року, а голову ДМС - на початку листопада 2021 року). Більш того, на сьогодні Урядом навіть не аноншуються відповідні кадрові конкурси, обмежуючись періодичними перепризначеннями виконуючих обов'язків, що є свідченням політики ручного керування відомствами.

Загальна невизначеність ситуації з податковою та митною службами говорить про системні проблеми, зокрема з корупцією, а також свідчить про те, що скоріше за все реальні (не фасадні) реформи контролюючих органів 2019-2022 років не відбулися, що потребує як мінімум ще одного їх перезапуску. Зазначений процес в черговий раз стартував з прийняттям 11 квітня 2023 року парламентом за основу законопроекту № 6490-д (щодо перезавантаження митниці) та реєстрацією у ВР України законопроекту № 9243 від 26.04.2023 (щодо проведення атестації посадових осіб податкових органів).

Не менш помітні події протягом 2022-2023 рр. відбувались у сфері адміністрування податків. Так, Законом 3219 від 30.06.2023 року (ex-проект 8401):

- з 1 серпня 2023 року проведено ліквідацію «військових» особливостей сплати єдиного податку із застосуванням ставки єдиного податку у розмірі 2% від суми доходу; скасовано можливість для фізичних осіб-підприємців платників єдиного податку I та II групи не сплачувати єдиний податок (крім тих, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України, станом на дату початку бойових дій, або тимчасової окупації); обмежено мораторій на податкові перевірки під час війни (під планові перевірки підпали платники, що здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції; у сфері гравального бізнесу, надання фінансових, платіжних послуг). Водночас урядовий законопроект № 10016 від 06.09.2023 передбачає повне скасування мораторію на податкові перевірки з 01.10.2023 року;

- з 1 жовтня 2023 року санкціоновано застосування штрафних санкцій у сфері використання касових апаратів відновлено стосовно всіх суб'єктів господарювання, зокрема малого бізнесу та мікробізнесу.

Всі зазначені заходи посилюють контроль держави за справлянням податків та боротьбу із зловживаннями. В той же час боротьба із схемами адміністративними заходами не супроводжується створенням позитивних стимулів для детінізації – зокрема відсутні кроки зі зниження навантаження на фонд оплати праці, спрощення адміністрування, скорочення неефективних видатків бюджету. До того ж, робляться контрпродуктивні спроби поновлення Пенсійним фондом Україні статусу контролюючого органу з правом перевірок бізнесу та громадян (законопроект № 9569 від 07.08.2023 щодо передачі функцій адміністрування ЄСВ від податківців до ПФУ).

Рівень виконання завдання – 30% (було 40%, а рік потому 50%, негативна динаміка)

3. Ліквідація податкової міліції, створення єдиного аналітичного правоохоронного органу

Законом № 1150-IX від 28.01.2021 року «Про Бюро економічної безпеки України» (далі – БЕБ або Бюро) утворено правоохоронний орган з комплексної протидії економічним та фінансовим злочинам, у листопаді 2021 року прийнято Закон № 1888-IX, що забезпечив внесення відповідних змін до кримінального, кримінально-процесуального та адміністративного законодавства України та розблокував роботу БЕБ. 25 листопада 2021 року Бюро випустило повідомлення про офіційний запуск роботи.

11 квітня 2023 року Урядом було прийнято рішення про звільнення першого керівника БЕБ. Цієї події передувала 16 місяців відвертого розчарування українського суспільства

у роботі відомства, від якого чекали справжньої ліквідації податкової міліції. Втім, на жаль, головними негативними ознаками роботи нового державного органу стали:

- зміна вивіски або «політика дверей, відчинених лише для своїх» та критичний стан справ у HR-політиці - на 01.01.2023 особовий склад був укомплектований лише на 17,15% від затвердженої штатної чисельності, при чому більшість з них колишні співробітники ДФС/податкової міліції;
- майже нульові результати роботи за 2022 рік - за даними Офісу Генерального прокурора України (Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року) лише 12 кримінальних проваджень з обвинувальним актом направлено до суду, а відшкодування збитків по ним сягнуло 33,3 млн грн;
- недотримання базових принципів підзвітності та прозорості («новини замість звітування») - поряд з надвисокою медійною активністю, не забезпечено вчасного подання звіту за 2021 рік, передбаченого статтею 35 Закону Про БЕБ, а перший комплексний документ про результати роботи відомства побачив світ лише у лютому поточного року⁴. Спостерігався стійкий конфлікт очільників БЕБ з Радою громадського контролю через непрозорість та порушення під час проведення кадрових конкурсів (приклади, рішення РГК від 18 липня 2022 року про призупинення повноважень делегатів у конкурсних комісіях Бюро та Протокол засідання РГК № 8 від 18.08.2022 року⁵).

Природньо, що все це, зокрема й чисельні повідомлення у ЗМІ про можливі вчинення корупційних та інших правопорушень посадовими особами БЕБ, призвело спочатку до появи у відповідної слідчої Комісії українського парламенту (Постанова 2838-IX від 13.12.2022), а згодом - на початку березня цього року, й депутатського законопроекту № 9080 (апгрейд проєкту відбувся у вересні 2023 року - № 10088 від 25.09.2023 «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів із реформування Бюро економічної безпеки України»). Саме останній документ, поряд зі кадровим рішенням про звільнення директора Бюро, започаткував процес переформатування БЕБ. Зазначене питання знайшло відображення й у міжнародних зобов'язаннях України, зокрема чинному Меморандумі з МВФ: *«ми готуємо зміни до Закону (про БЕБ) та реорганізацію БЕБ, з метою чіткого визначення його функцій, відповідно до передового досвіду у цій сфері, посилення аналітичної складової та підпорядкування його Мінфіну»* (пункт 21 Додатка І. Лист про наміри від 19.06.2023 року).

Слід зазначити, що на цей час не створено жодних запобіжників відтворенню репресивної та корумпованої корпоративної культури податкової міліції та економічних підрозділів МВС під дахом нової служби. Це великий ризик підміни реформи простою зміною назви податкової міліції.

Водночас питання усунення інших правоохоронних органів від втручання у економіку не завершено. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України» щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України (№ 3196-д від 26.10.2020 року), підготовлений 19.10.2021 року до другого читання у парламенті, зберігає для СБУ можливості втручання у економічні процеси (функція розслідування економічних злочинів). Останнім часом, цю проблему влада пробує також вирішити шляхом створення на основі БЕБ єдиного органу, який відповідатиме за перевірки бізнесу (ініціатива Президента Зеленського під час зустрічі з бізнесом наприкінці червня 2023 року). Відповідний документ має від Офісу резидента України надійти до парламенту найближчим часом.

Рівень виконання завдання – 50% (нульова динаміка за рік).

II. Податкова та бюджетна політика

⁴ <https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/zvit-pro-diialnist-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-ukrainy-za-2022-rik.pdf>

⁵ <https://esbu.gov.ua/rada-gromadskogo-kontrolyu/zasidannya-radi/zasidannya-rady-2022-r/protokol-zasidannya-rgk-8-vid-18-serpnya-2022-roku>

1. Зниження навантаження на фонд оплати праці із компенсацією за рахунок скорочення неефективних видатків бюджету та заходів з детінізації економіки

Жодних комплексних законопроектів щодо зниження навантаження на фонд оплати праці у парламенті на протязі останнього року так і не зареєстровано, тривають дискусії з бізнесом⁶. На сьогодні, як й рік тому, публічно обговорюються дві вагомі ініціативи щодо зниження податкового навантаження на трудові доходи: перша - проект, розроблений представниками профільного комітету ВР України (з питань фінансів, податкової та митної політики), друга - концепція податкової реформи Офісію Президента України, що отримала назву "10-10-10". Перший проект передбачає об'єднання ЄСВ з ПДФО і поступове зниження ставки об'єданого податку з поточних 22%+18% до єдиної ставки 25% (єдина ставка), при цьому знижені ставки 5% і 9% (дивідендний дохід і інші види пасивних доходів) будуть збільшені до 15%⁷ (слід зазначити, що дещо схожий за логікою проект № 6548 від 25.01.2022, але з кумулятивною ставкою 29%, зареєстровано опозиційними депутатами). Другий має сумнівні розрахунки та економічне обґрунтування і являє собою ініціативу щодо зниження ставок ключових податків до 10%, зокрема податку на доходи фізосіб (наразі 18%), а також пропонує скасувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ, 22% від фонду оплати праці працівника, для ФОПів – щонайменше 22% від мінімальної зарплати) та вдвічі, до 3%, підвищити ставку військового збору⁸. Рівень виконання завдання – 10% (другий рік поспіль нульова динаміка).

2. Запровадження податку на виведений капітал (далі - ПнВК)

Питання ПнВК обговорюється в Україні з 2015 року. Тривалий час спостерігається значний опір спробам реалізації зазначеної реформи як з боку міжнародних фінансових інституцій (МВФ та Світового банку), так і з боку окремих представників бізнесу та влади. Передвиборча програма чинного Президента України містить пункт щодо запуску ПнВК⁹. Але, чинний Меморандум з МВФ про економічну та фінансову політику від 19 червня 2023 року містить зобов'язання (пункт 10) щодо «утримання від будь-якої податкової політики та адміністративних заходів, які можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень у 2023 році та надалі», що майже не дає шансів на запровадження ПнВК у найближчі 2-3 роки.

Водночас понад рік триває експеримент із запровадження ПнВК у сфері ІТ в рамках проекту «Цифровий парк Дія.Сіті». Закон № 1946-ІХ від 14.12.2021 року серед іншого запровадив у 2022 році особливості оподаткування прибутку ІТ-компаній, що наближені до ПнВК. За інформацією міністра цифрової трансформації Михайла Федорова станом на кінець вересня 2023 року «половина резидентів Дія City (їх наразі 665) обрали режим податку на виведений капітал»¹⁰.

Проте, в цілому, ідея ПнВК для окремих галузей вбачається досить суперечливою та загалом навіть шкідливим рішенням для комплексної реформи податку на прибуток через дуже ймовірне утворення «інституційної пастки» - проблеми, які майже неминуче виникнуть в умовах дуалізму, спричиненого частковою реформою, що будуть успішно використані противниками ПнВК для дискредитації ідеї як такої. Часткової реформи недостатньо аби скоротити корупційні можливості в адмініструванні податків настільки, аби уможливити повноцінне «перезавантаження» ДПС, а без такого перезавантаження навряд чи вдасться реалізувати головну ціль реформи – скорочення корупційних вразливостей в адмініструванні. Зокрема, для платників ПнВК наразі запроваджено штучно ускладнену звітність, більшу за обсягом, ніж для податку на прибуток, що є

⁶ <https://urb.org.ua/13948-2/>

⁷ <https://biz.nv.ua/ukr/finance/interv-yu-z-getmancevim-pro-fop-rro-podatki-zarplatu-oligarhiv-novini-ukrajini-50214498.html>

⁸ <https://forbes.ua/inside/ya-prikhlnik-radikalnikh-podatkovikh-zmin-yak-planue-ryatuvati-ekonomiku-zastupnik-golovi-op-rostislav-shurma-intervyu-16082022-7719>

⁹ <https://program.ze2019.com/>

¹⁰ <https://www.facebook.com/mykhailofedorov.com.ua/posts/pfbid0hahwLurF7AZW5ne68tvStL2ay5iHw5HmckitHXHowg4AT9FmshwbHfGAgdpYaBGZI>

протиприродним, і дискредитує реформу. Це ймовірно свідчить про свідомий саботаж реформи з боку ДПС та МінФіну.
Рівень виконання завдання – 15% (негативна динаміка).

3. Збереження спрощеної системи оподаткування (ССО) для розвитку малого бізнесу із ефективною боротьбою проти схем зі зловживаннями за допомогою спрощеної системи оподаткування

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності під час війни у 2022-2023 рр. отримала важливу тимчасову модифікацію - всі юридичні та фізичні особи змогли обрати особливості сплати єдиного податку із застосуванням ставки у розмірі 2% від суми доходу. Таку можливість під тиском зовнішніх кредиторів, насамперед МВФ, було ліквідовано з 01.08.2023 Законом № 3219 від 30.06.2023 р.

Заразом чинний Меморандум з МВФ про економічну та фінансову політику від 19 червня 2023 року містить зобов'язання (пункт 20) щодо появи до кінця 2023 року Національної стратегії доходів на 2024-2030 роки, яка серед іншого передбачає **«переглянутий спрощений режим оподаткування** з метою усунення ерозії податків на працю шляхом підміни правової основи трудових відносин положеннями цивільного права». Наразі вже робляться спроби пропонувати суспільству «польський досвід» оподаткування малого бізнесу, але скоріше за все нас очікує чергове загострення відносин між владою та бізнесом на тлі спроб утискання ССО та зростання податкового навантаження для платників єдиного податку.

Разом з тим, тотальна фіскалізація 2 та 3 гр. платників ЄП, яка фактично була знівельована відсутністю штрафів, обіцяною на час дії воєнного стану, з 1.10.2023 працює повноцінно, із перевітками та штрафами (штрафи до ФОП 25% та 50% на період воєнного стану).

Рівень виконання завдання – 20% (негативна динаміка з негативними очікуваннями).

4. Реформа процедури адміністративного оскарження, а саме перегляду скарг платників податків на рівні профільного міністерства

Протягом 2022-2023 років питання так й не зрушено з мертвої точки. Остання спроба модернізації процедури адміністративного оскарження рішень контролюючих органів, зокрема в частині створення ще одного рівня розгляду скарг платників податків, датується 2020 роком, коли у законопроекті 1210 (став Законом 466 від 16.01.2020 року) пропонувалося на рівні Міністерства фінансів створити Апеляційну раду з питань розгляду скарг платників податків. Але, під час доопрацювання законопроекту до другого читання зазначені норми було відхилено.

Рівень виконання завдання – 0%.

5. Запровадження електронної ТТН задля контролю ланцюжка постачання ризикових категорій товарів та стимулювання покупця отримувати фіскальний чек при їх покупці (кешбек для покупця, фіскальні лотереї)

Хоча з 01.10.2021 у ЗУ «Про автомобільний транспорт» набули чинності зміни, які спрямовані на запровадження товарно-транспортних накладних в електронній формі (Е-ТТН), а обов'язкова заміна паперової форми ТТН на електронну для всіх вантажних перевезень автомобільним транспортом в черговий раз мала статися 1 серпня 2023 року, цього не відбулося. Беручи до уваги зворотній зв'язок від бізнесу та звернення представників сфери перевезень автомобільним транспортом, ритейлерів, аграріїв та бізнес-асоціацій щодо викликів у переході на обов'язкове використання е-ТТН, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України 21.07.2023 року ухвалило рішення про відтермінування запровадження обов'язкового використання е-ТТН¹¹. Таким чином, у 2023 році використання е-ТТН буде триватиме на добровільних

¹¹ <https://e-ttn.miu.gov.ua/news/uvaiva-vazhlyvi-detali-shchodo-terminu-zaprovadzhennia-obov-iazkovoho-vykorystannia-e-ttn/>

засадах, а строки обов'язкового запровадження е-ТТН поки залишаються невизначеними (з огляду на зняття ВР України 05.09.2023 року з розгляду профільного законопроекту № 6534 від 20.01.2022 року).

Під час війни питання стимулювання покупця отримувати фіскальний чек (кешбек для покупця, фіскальні лотереї) також не знайшло відображення у податковій політиці держави. В той же час на рівні ДПС у 2022 році запущено сервіс «StopViolationBot», який дозволяє повідомити податкову службу про незастосування РРО/ПРРО та невидачу чеків; відмову у розрахунку банківською картою; торгівлю без ліцензій, порушення порядку реалізації підакцизної продукції або здійснення господарської діяльності без державної реєстрації¹².

Рівень виконання завдання – 20% (було 30%, негативна динаміка).

6. Реформування бюджетного процесу, зокрема зниження частки державних видатків у ВВП, що перерозподіляються через публічні фінанси, та проведення верифікації соціальних виплат та пенсій

Вирішення проблеми критичного рівня перерозподілу ВВП через бюджет до розв'язання проблеми COVID-19 було неможливим з огляду на масштабні бюджетні витрати 2020 та 2021 років, а у 2022-2023 роках немає шансів на реалізацію через війну.

Зареєстрований 15 вересня у ВР України проєкт закону «Про Державний бюджет України на 2024 рік» (реєстр. № 10000) говорить, що видатки Зведеного бюджету в 2024 році мають сягнути 48,8% ВВП, що позначатиме їх приріст відносно 2021 р. (34% ВВП), але падіння відносно 2022-2023 років (відповідно 59% і 63% від ВВП), зокрема видатки на громадський порядок і безпеку в 2024 році складуть 6,2% ВВП, а виплата відсотків за боргом має сягнути 5,4% ВВП (у 2022-23 рр. відповідно 3% та 4,3% ВВП).

Міністерство фінансів України здійснює верифікацію та моніторинг державних виплат відповідно до ст. 9 Закону України від 3 грудня 2019 року № 324-IX «Про верифікацію та моніторинг державних виплат». В цілому надати сьогодні комплексну оцінку ефективності роботи системи верифікації та моніторингу державних виплат неможливо, а офіційні дані є обмеженими та фрагментарними, хоча окремі кроки з удосконалення робляться навіть попри війну¹³. При цьому Меморандум з МВФ про економічну та фінансову політику від 19 червня 2023 року містить зобов'язання Уряду щодо подальшого покращення адресності соціальної підтримки та впровадження механізмів прив'язки соціальної допомоги до матеріального стану отримувачів (пункт 17).

Рівень виконання завдання за формальними ознаками в частині ухвалення законодавчих норм – 50%.

7. Впровадження процесу деофшоризації (в рамках Проєкту ОЕСР/G20 BEPS), удосконалення процесів контролю трансфертного ціноутворення

Останніми роками у рамках імплементації норм, передбачених Планом протидії практикам розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування, до якої Україна приєдналась з 01.01.2017 року, в національне податкове законодавство впроваджено широкий інструментарій, зокрема звітування та оподаткування контрольованих іноземних компаній (з 2022 року); запобігання уникненню статусу постійного представництва та оподаткування постійних представництв, поширене тлумачення концепції «розумної економічної причини (ділової мети)» та впровадження поняття «місця ефективного управління» (з 2022 року); правило запобігання зловживанню чинними угодами про уникнення подвійного оподаткування; удосконалення норм стосовно документації з трансфертного ціноутворення із впровадженням трирівневої документації з ТЦУ (2022-23 рр.); оподаткування «конструктивних дивідендів»; удосконалення правила «тонкої капіталізації» та інше. В цілому впроваджені

¹² <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/715678.html>

¹³ https://mof.gov.ua/storage/files/Hakaz_190.pdf

норми здатні значно обмежити «офшорні схеми» та покращити контроль трансфертного ціноутворення, але оборотною стороною цих процесів стає зростаюча складність та заплутаність податкового законодавства, зростання його обтяжливості для платників податків.

Одним з важливих останніх кроків у напрямку деофшоризації стало приєднання у минулому році України до Багатосторонньої угоди про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки та презентація законопроекту стосовно імплементації міжнародного стандарту ОЕСР щодо автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки для податкових цілей (CRS та CbC), який відкриває можливість розпочати автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки в податкових цілях вже у вересні 2024 року. Зокрема 17 липня 2023 року набрав чинності наказ Мінфіну від 26 травня 2023 року № 282 «Про затвердження Порядку застосування загального стандарту звітності та належної перевірки інформації про фінансові рахунки (Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information)».

Рівень виконання завдання – 100%.

8. Перегляд у бік зменшення пільг з ПДВ, наданих окремим категоріям платників

Чинною податковою системою надається понад 130 податкових пільг з податку на додану вартість. Системного перегляду чи ревізії зазначених преференцій, оцінки їх ефективності та впливу на викривлення конкуренції не проводилось довгі роки. Наразі існують лише окремі точкові законодавчі рішення щодо їх скасування або, навпаки, запровадження - Законами №№ 2273-IX від 22.05.2022 року та 2330-IX від 21.06.2022 року запроваджено нові преференції щодо виготовлення та розповсюдження аудіокниг, озвучених українською мовою та постачання резидентами Дія Сіті у мережі Інтернет освітніх послуг (нові підпункти 197.1.25¹ та 197.1.33 ПКУ). Тенденцію скоріше за все буде збережено найближчим часом, хоча статус країни - кандидата на вступ до Європейського Союзу, отриманий Україною у червні 2022 року та пошук нових джерел наповнення бюджету у 2024 році може це змінити.

Рівень виконання завдання – 10% (без змін).

9. Удосконалення механізму застосування «касового методу» при сплаті ПДВ

Законом України 466-IX від 16.01.2020 року сфера дії «касового методу» при сплаті ПДВ за операціями з виконання будівельних робіт була поширена на субпідрядників (внесено зміни до п. 187.1 ПКУ).

Рівень виконання завдання – 100%.

10. Запровадження оптимальної моделі податкової амністії

Законом № 1539-IX від 15.06.2021 року дано старт кампанії з одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб з 1 вересня 2021 року, а Закон № 2516-IX від 15.08.2022 року продовжив його ще на півроку – до 1 березня 2023 року. Однак, «нульова декларація» одразу мала декілька слабких реперних точок, що не дали їй досягнути успіху, а саме: високі ризики замороження/вилучення активів що амністуються, дискримінація активів за місцем їх географічного розташування (застосування підвищених ставок 9% і 11,5% для закордонних активів), а також слабкі гарантії держави для учасників. Найголовніше, що, всупереч рекомендаціям відповідної фахової літератури, податкова амністія запроваджувалась як окремий захід, що не супроводжувався ані докорінними змінами податкового законодавства (за винятком антиофшорних – див. вище), ані інституційним перезавантаженням податкових органів.

Підсумки податкової амністії 2021-2023 років лише підтвердили це. Згідно з даними податкової служби¹⁴ було задекларовано 8,8 млрд грн, а сума задекларованого до сплати збору дорівнювала лише 547,5 млн гривень. На жаль, Україна зайняла місце в

¹⁴ <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/658167.html>

низці країн, що невдало використали механізм податкової амністії й повторно вдатися до неї в найближчому майбутньому ми не зможемо з огляду на міжнародні зобов'язання України (пункт 13 поточного Меморандуму з МВФ: *«ми будемо утримуватись від запровадження податкових амністій на період дії програми»*).

Рівень виконання завдання – 10% (було 50%, вкрай негативна динаміка).

III. Адміністрування

1. Спрощення/здешевлення використання суб'єктами господарювання реєстраторів розрахункових операцій (РРО), зокрема шляхом використання онлайн-РРО

Законом 128-ІХ від 20.09.2019 року з 1 серпня 2020 року запроваджені так звані «програмні реєстратори розрахункових операцій» (ПРРО). На цей час вони успішно працюють. У минулому році ДПС також розроблено програмне забезпечення (ПЗ) мобільного додатку ПРРО для iOS, web версія, Android, Windows. За інформацією ДПС: «Станом на 1 жовтня 2023 року 135,2 тис суб'єктів господарювання зареєстрували реєстратори розрахункових операцій (РРО) та 306,7 тис суб'єктів господарювання зареєстрували програмні реєстратори розрахункових операцій (ПРРО). Загалом в Україні зареєстровано 951,4 тис РРО/ПРРО, з яких: 289,6 тис РРО та 661,8 тис ПРРО»¹⁵.

Рівень виконання завдання – 100%.

Розширення сфери фіскалізації виключно на ризикові категорії платників

Разом із процесами лібералізації та трансформації ринку РРО було передбачено поширення примусової фіскалізації розрахунків на прошарок мікробізнесу – з 01.01.2022 року РРО зобов'язані використовувати всі фізичні особи – підприємці, які є платниками єдиного податку 2-4 груп. Хоча запровадження відповідних норм було перенесено з 01.04.2020 до 01.01.2022 року (Закони 129-ІХ від 20.09.2019 року та № 1017-ІХ від 01.12.2020 року), зазначене рішення не виглядає оптимальним та все ще потребує коригування. Наразі будь-які ініціативи з цього питання зупинено (урядовий проект 8401 містив ряд відповідних правок до другого читання, але вони були відхилені). Більш того Законом 3219 (ex-проект 8401) з 01.10.2023 року за згодою Уряду та МВФ відбулося повернення «відповідальності за невикористання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) у точках роздрібно́ї торгівлі» (пункт 13 Меморандуму).

Рівень виконання завдання – 0% (виконане протилежне, хоча і не повною мірою)

2. Використання новітніх технологій та удосконалення електронних сервісів з метою зменшення фізичних контактів бізнес-середовища з представниками контролюючих органів, запровадження ризик-орієнтованого підходу при плануванні перевірок

Електронні сервіси контролюючих органів, зокрема податкової служби, є досить розвинені навіть у порівнянні з економічно потужними країнами. Головним чинником зниження фізичних контактів виступає саме електронний кабінет, що діє з 01.01.2017 року та пропонує на сьогодні понад 100 сервісів для платників податків. За даними ДПС¹⁶, станом на 01.01.2022 року *«у своїй діяльності Е-кабінетом послуговуються 4 млн користувачів, це на 500 тис більше ніж за попередній звітний період. Зросла на 7,3 тис аудиторія електронного сервісу InfoTAX – наразі це 56,7 тис користувачів, Telegram-канал має 53,2 тис підписників, Facebook-сторінка – 113 тис, а офіційний сайт ДПС в 2022 році щомісяця відвідували в середньому 434 тис користувачів»*.

Держмитслужба демонструє помірний прогрес у модернізації е-сервісів (так звану ІТ-трансформацію). Так, 01.10.2022 року забезпечено міжнародне застосування Європейської транзитної системи NCTS - станом на 01.10.2023 *«завершено більше 19,5 тис переміщень, розпочатих митними органами України, в Україні було успішно*

¹⁵ <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/716461.html>

¹⁶ Публічний звіт в.о. Голови Державної податкової служби України за 2022 рік - <https://tax.gov.ua/diyalnist-plani-ta-zviti-roboti/657704.html>

завершено більше 4 тис переміщень, розпочатих в інших країнах-учасницях Конвенції»¹⁷. В рамках розвитку АСМО «Інспектор» у 2022 році проведено Модуль супроводження автоматичного випуску митних декларацій та пільгового митного оформлення автомобілів. У порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» реалізовано механізм повернення коштів з бюджету через електронні заяви та отримання 4-х типів нових дозвільних документів з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів¹⁸, з 11.04.2023 року у тестовому режимі діє Telegram Bot, який дозволяє отримувати сповіщення про статус поданих митних декларацій (прийняття до оформлення, відмова в прийнятті, оформлення, відмова в митному оформленні, перетин кордону), а також запитувати інформацію про залишок коштів на Єдиному казначейському рахунку. Незважаючи на зазначене, «е-Митниця» поки демонструє лише локальні досягнення. Проте ситуація може поліпшитись в умовах поступового виконання нашою державою вимог до кандидата в члени ЄС.

Порядок формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 02.06.2015 року № 524, за яким відбір платників до перевірок проводиться за критеріями ризиків, а план-графік оприлюднюється на офіційному веб-сайті контролюючого органу. Але, на жаль, відбір платників ДПС все одно залишається незрозумілим та непрозорим для суспільства, зокрема в частині застосування ризик-орієнтованого підходу при плануванні перевірок, більш того план-графік протягом року час від часу коригується податківцями на свій розсуд. Водночас у 2020-2023 роках було запроваджено декілька мораторіїв на перевірки: в умовах воєнного стану, - пп. 69.2 підрозділу 10 розділу XX ПКУ або під час дії карантину - пп. 52.2 підрозділу 10 розділу XX ПКУ. Проте урядовий законопроект № 10016 від 06.09.2023 передбачає повне скасування мораторію на податкові перевірки з 01.10.2023 року (у парламенті анонсовано з 1 листопада).

У цьому напрямку почала діяти й митниця, трансформуючи свою е-систему під ризик-орієнтований підхід при плануванні перевірок. Так, у листопаді 2022 року узгоджено план роботи з EU4PFM на 2023 рік, що передбачав проведення низки заходів, направлених на підвищення інституційної спроможності митного аудиту в Україні та розвитку системи управління ризиками щодо відбору підприємств для проведення документальних перевірок. Крім цього, наказом ДМС України від 30.10.2022 № 471 введено в дослідну експлуатацію модуль «Реєстр податкових повідомлень-рішень «Єдиної автоматизованої інформаційної системи».

Рівень виконання завдання – 50% (помірна динаміка).

3. Прийняття законодавчих ініціатив для покращення ділового клімату в Україні

Військова агресія РФ проти України очікувано вкрай негативно вплинула на інвестиційний клімат. Цьому у значній мірі сприяє внутрішня нова політика мобілізації доходів, що посилює негативні очікування бізнесу та громадян. Але цьому погіршенню протистоїть надання союзниками Україні масованої фінансової допомоги та отримання статусу кандидата на вступ до ЄС, скасування мит і квот на український експорт та «транспортний безвіз» з ЄС, затверджений Указом Президента України від 16.09.2022 року № 654/2022. Робляться законодавчі кроки з вдосконалення системи інвестиційних стимулів (інститут «Інвест-нянь») - у серпні Верховна Рада підтримала у другому читанні урядовий законопроект № 8138 та внесла зміни до Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні" (Закон 3311 від 09.08.2023 року).

Більш повна оцінка стану ділового клімату в Україні стане можливою лише після завершення війни.

¹⁷<https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/rezultati-roku-mitnogo-bezvizu-maizhe-24-tis-oformlenikh-tranzitnikh-deklaratsii-ta-85-avtorizatsii-na-zastosuvannia-tranzitnikh-sproshchen-1309>

¹⁸ Звіт Держмитслужби за 2022 рік - <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>

Рівень виконання завдання – (попередня 70%).

4. Підвищення експертності при аналізі регуляторного впливу нормативних актів та забезпечення максимальної участі зацікавлених сторін на етапі їх формування

Статтею 22 Конституції України передбачено, що «при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод». Але, державну політику важко назвати такою, що цілком дотримується вказаного постулату. Процедура обов'язкового оприлюднення державними органами проєктів законів та інших нормативно-правових актів нерідко порушується, особливо в умовах війни, а проведення громадського обговорення та аналіз впливу на регуляторне середовище прийнятих нормативних актів залишається необов'язковою та непопулярною практикою та у деяких випадках є формальністю або імітацією. Жодних позитивних змін у процедурах в період 2022-2023 рр. реалізовано не було.

Рівень виконання завдання – 0%, динаміка нульова.

5. Надання платнику податків права на направлення 1% його податкового зобов'язання з ПДФО на фінансування визначених ним громадських організацій

Розроблено та зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо запровадження механізму відсоткового відрахування для підтримки неприбуткових організацій) № 7500 від 28.06.2022 р., який передбачає можливість для громадян перерахувати 2% від сплаченого податку (ПДФО) за власним вибором на користь однієї або двох неприбуткових організацій, які включені до відповідного державного Реєстру (так звана «відсоткова філантропія»). Інших законодавчих змін в період 2022-2023 рр. реалізовано не було.

Рівень виконання завдання – 20%.

Зведена таблиця по ТОП-10:

1. Ухвалення оновленого Податкового кодексу та оновленого Митного кодексу, які будуть містити норми з деофшоризації економіки, радикальне зменшення розміру шкідливих прямих податків, модифікації податку на землю, посилення контролю кордону та відповідальності за контрабанду, імплементації зобов'язань ЄС, а також нової редакції Бюджетного кодексу, який буде передбачати зниження неефективних видатків державного бюджету, які перерозподіляються через публічні фінанси, до цільового показника 35% від ВВП, оптимізацію структури видатків.	Реалізовано частково Прийнято законопроект №1210 (деофшоризація), прийнято коригуючий проект №4065, прийнято проект №8131 (щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки), прийнято законопроект №2318-1 (інституційна реформа ДМС, відкриття деперсоніфікованої інформації з митних баз), прийнято проект для реалізації спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ (№1082), впроваджено єдиний рахунок для сплати податків (№1049, 1051) тощо Всі пропозиції щодо оновлення ПКУ та МКУ – імplementовано до Плану відновлення України	25%
2. Заміна податку на прибуток податком на виведений капітал для всіх компаній	Прийнято рішення Нацради реформ щодо необхідності впровадження ПнВК на заміну ПнП, напрацьовано до реєстрації відповідний законопроект, який підтримано ОПРР, експертами, бізнесом. Пропозицію щодо впровадження ПнВК імplementовано до Плану відновлення України Запровадження МінФіном та ДПС надлишкової звітності для платників ПнВК дискредитує реформу. <i>Чинний Меморандум з МВФ від 19 червня 2023 року містить зобов'язання щодо «утримання від будь-якої податкової політики та адміністративних заходів, які можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень у 2023 році та надалі»</i>	15%

3. Зниження податкового навантаження на фонд оплати праці	Податковим Комітетом напрацьовано до реєстрації відповідний законопроект (станом на 09.10.23 не внесений у ВР), який підтримано за основу ОППР, експертами, бізнесом. Потребує певного доопрацювання. Зроблено розрахунки Мінекономіки Пропозицію щодо цієї реформи імплементовано до Плану відновлення України	10%
4. Збереження поточної спрощеної системи оподаткування. Сприяння легальному мікро- і малому підприємництву, яке формує середній клас в Україні. Створення стимулюючої податкової системи для фізичних осіб-підприємців, самозайнятих осіб, які поєднують роботу в штаті з підприємницькою діяльністю, для підприємців, які працюють нерегулярно.	Прийнято законопроекти №2166, №1210, №1233, №1053-1 - збільшено граничні обороти для 1, 2 та 3 груп ССО, позбавлено необхідності обов'язкової сплати ЄСВ «сплячих ФОП» та ФОП сумісників, зменшено штрафи за трудові порушення до оптимального рівня Запроваджено електронну реєстрацію ФОП та ТОВ - Уряд затвердив постанову № 808 ("е-Підприємець") Прийнято модель розширення сфери РРО (фіскалізація всієї 2 та 3 груп), яка ускладнює спрощену систему Напрацьовано законопроект щодо надпростого спецрежиму для самозайнятих, очікує на реєстрацію Меморандум з МВФ (Лист про наміри від 19 червня 2023 року) містить зобов'язання (пункт 20) щодо появи до кінця 2023 року Національної стратегії доходів на 2024-2030 роки, яка передбачає «переглянутий спрощений режим оподаткування» з метою усунення ерозії податків на працю шляхом підміни правової	20%

	основи трудових відносин положеннями цивільного права» (негативні очікування)	
5. Інституційна реформа контролюючих органів: запровадження персональної відповідальності, ризик-орієнтованого підходу до перевірок, проведення відкритих конкурсів на керівні посади. Запуск інституційної реформи судової системи.	ДПС та ДМС: Прийнято проекти №2318-1 та №1210, Розпорядження 542-р. Реформа ДПС – реалізується формально, служба демонструє порівняно ефективну роботу. Реформа ДМС – загальмувала, робота ДМС не є ефективною Керівництво ДПС, ДМС тривалий час в.о., Уряд не демонструє намірів щодо проведення конкурсів У 2023 році взято курс на перезавантаження ДПС та ДМС – проекти №9243 та №6490д (прийнятий 11.04.2023 за основу) Запуск судової реформи: Прийнято та підписано Президентом закони 3711д та 5068 , які передбачають перезавантаження ВРП та створення незалежної ВККС. На цей час ці органи формуються. Судову реформу розпочато Створено ефективний Вищий Антикорупційний суд та оновлено Верховний суд України – які демонструють всі ознаки незалежного правосуддя	50% 60%
6. Створення єдиного органу з розслідування економічних злочинів, ліквідація податкової міліції та інших економічних підрозділів правоохоронних органів	Прийнято та підписано Президентом закон про Бюро економічної безпеки України (№3087-д) в оптимальній редакції, з урахуванням всіх правок бізнесу та експертів У квітні 2023 керівник БЕБ звільнений, з цього	50%

	часу працюють в.о. Висновки щодо роботи БЕБ у 2022-2023 парадоксальні: з одного боку «терор» бізнесу припинився, з іншого – ефективність у розслідуванні справжніх злочинів БЕБ – є вкрай низькою Розпочато процес перезавантаження відомства – проєкт №10 088 від 25.09.2023	
7. Запровадження безпаперових технологій: заборона державним органам вимагати інформацію, яка міститься у державних базах даних	Прийнято та підписано Президентом закон про безпаперові технології (проєкт №5495) - державні органи не матимуть права вимагати паперові документи для надання послуг, якщо ця інформація вже є у реєстрі	100%
8. Запровадження сучасного трудового права, заснованого на свободі трудового договору, спрощення адміністрування податків та звітності, спрощення документального оформлення працівника, зменшення штрафних санкцій за порушення трудового законодавства.	Прийнято Парламентом революційний проєкт закону №5371 – вільний трудовий договір для МСБ, підписано Президентом. Єдиним недоліком є термін дії закону – тільки на воєнний час. Важливим є продовжити термін дії закону на післявоєнний час.	95%
9. Демонополізація ринків тепло- та енергопостачання, забезпечення рівності доступу учасників суміжних ринків до товарів та послуг природних монополій, зокрема електромереж та приватної тяги Визначення кросс-галузових монополій на ринку вугілля та електроенергії і умов їх примусового поділу, стимулювання видобутку газу та спрощення доступу у сфері газовидобутку. Термінове проектування та будівництво вставок постійного струму з метою забезпечення вільного обміну електроенергією з країнами Європейського союзу та обмеження монополії на ринку електроенергії (або синхронізація).	Реалізовано частково: Забезпечено вільний обміну електроенергією з країнами Європейського союзу шляхом повноцінної синхронізації, експорт електроенергії розпочато. Законодавчо передбачено проведення аукціонів за проєктами відновлюваних джерел енергії, прийнято в цілому базовий законопроект «Про енергетичну ефективність» №4507 та прийнято закон про спрощення підключень до енергомереж (№5009). В цілому прийнято важливий законопроект	25%

Забезпечення екологічності енергетичної галузі шляхом створення системи публічного моніторингу викидів великих спалювальних установок, розробки та втілення квот.	№3790, який передбачає повне відкриття угод і контрактів у видобувному секторі.	
10. Детінізація економіки, зокрема ринку оренди землі та сільгосппродукції. Запровадження єдиного податкового електронного документа задля контролю ланцюжка постачання ризикових категорій товарів та стимулювання покупця отримувати фіскальний чек при їх покупці. Комплексна концепція щодо боротьби з тіньовим ринком аграрної продукції й оренди Контроль ланцюжка постачання ризикових категорій товарів Стимулювання покупця отримувати фіскальний чек	Виконано частково Прийнято в цілому проєкт 5600, який містить норми з детінізації ринку оренди с/г землі Мінінфраструктури запущено пілотний проєкт із впровадження е-ТТН. На транспортному порталі e-transport.gov.ua працює відповідний сервіс. У 2023 році використання е-ТТН буде триватиме на добровільних засадах, а строки обов'язкового запровадження е-ТТН залишаються невизначеними (ВР України 05.09.2023 знято з розгляду профільний проєкту № 6534) Прийнято закон №128 - програмні РРО повноцінно працюють Напрацьовано Радою ММБ при ОП проєкт по стимулюванню покупця отримувати чек та щодо контролю за нелегальною торгівлею	50%

Більша частина з топ-10 за чотири роки роботи Парламенту – реалізовані, в той же час у цей військовий час з'явилися нові виклики та проблеми, тож ключові пріоритети було оновлено.

Стан виконання [оновлених пріоритетів](#) українського бізнесу у таблиці:

Відновлення та розвиток економіки:	
------------------------------------	--

1. Реалізувати комплекс заходів з метою відновлення економіки та збереження робочих місць і підприємництва в Україні, зокрема: ○ впровадження державної програми гарантування воєнних ризиків за принципом страхування та надання доступу страховим компаніям України до перестрахування (дозволити валютні платежі) для формування пакетів із воєнними ризиками (валютні платежі для СК дозволено, державна програма страхування інвестицій передбачена проектом №9015, очікує на 2 читання); ○ створення ефективних економічних стимулів для прискореного відновлення регіонів; ○ зобов'язати Кабінет Міністрів України невідкладно визначити та опублікувати перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, та територій, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, у відповідності до Закону України № 2120 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (реалізовано); ○ запровадження прозорих та ефективних механізмів для відшкодування збитків громадянам та бізнесу за втрачене майно (реалізовано для громадян у Законі 2923 від 23.02.2023, зокрема програма «Відновлення»; не реалізовано для МСБ, 8 серпня 2023 року Мінекономіки спільно з Фондом державного майна завершили розробку методики визначення збитків, завданих підприємствам внаслідок агресії рф); ○ забезпечення ефективного механізму виїзду за межі України у відрядження та ділові поїздки для керівників компаній, найманих працівників та ФОП; ○ удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність, чітке розмежування вимушеного підприємництва на окупованих територіях та пособництва державі-агресору; ○ внесення змін до Закону про судовий збір і включення до переліку осіб, які можуть бути звільнені від сплати судового збору, юридичних осіб та ФОП, які постраждали внаслідок воєнних дій (частково реалізується в урядовому проєкті №9401 від 19.06.2023); ○ створення прозорого механізму для розподілу міжнародної допомоги для регіонів (формується); ○ збереження податкового резидентства та уникнення подвійного оподаткування для українців, які тимчасово перебувають за кордоном (не вирішується владою); ○ стимулювання переходу українського бізнесу з російського програмного забезпечення на українське ПЗ; ○ проаналізувати ситуацію у різних регіонах України, розробити та запровадити спеціальні правові режими господарської та інвестиційної діяльності у найбільш постраждалих регіонах; ○ впровадження програми розмінування на звільнених територіях (реалізується)	10%
Інституційні реформи: 2. Інституційна реформа контролюючих та правоохоронних органів: запровадження персональної відповідальності	30%

чиновників, реформування системи оплати праці та пенсійного забезпечення публічної, державної служби, на забезпечення ризик-орієнтованого підходу до перевірок суб'єктів господарювання, громадський контроль за відкритими конкурсами на ключові посади у владі. Зокрема: ○ забезпечення реалізації Плану заходів Кабінету міністрів України з реформування митної служби, забезпечення обміну митною інформацією з різними країнами, створення якісних показників ефективності для вимірювання ефективності роботи ДМС. Perezавантаження ДМС, обрання голови на відкритих конкурсах за участі міжнародників, переатестація співробітників – законопроект №6490д (прийнято у першому читанні, готується до 2 читання, проект є у вимогах міжнародних донорів); ○ Perezавантаження БЕБ, обрання голови на відкритих конкурсах за участі міжнародників, переатестація співробітників – законопроект №9080, створення якісних показників ефективності для вимірювання ефективності роботи БЕБ (зареєстровано оновлений №10088, з урахуванням зауважень міжнародників, проект є у вимогах міжнародних донорів); ○ Perezавантаження Податкової служби, обрання голови на відкритих конкурсах за участі міжнародників, переатестація співробітників, створення якісних показників ефективності для вимірювання ефективності роботи ДПС (на реалізацію цього пункту зареєстровано проект №9243)	
Інституційні реформи: 3. Контроль за імплементацією судової реформи – відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Perezавантаження Вищої ради правосуддя, а також прийняття законодавчої основи для Perezавантаження ОАСК (необхідне прийняття законопроектів №5067, №5369, №5370). (№5067 – за основу, №5370 – вцілому, №5369 - вцілому)	90%
4. Забезпечення інклюзивного діалогу між владою, бізнесом і громадянським суспільством, обов'язкові консультації з бізнесом (який буде визначений за чіткими критеріями щодо репрезентативності) під час ухвалення регуляторних та податкових змін, необхідність проведення аналізу витрат-вигод при реєстрації будь-якого законопроекту у Парламенті.	0%
Реформа податкової системи та митного законодавства: 5. Радикальне оновлення податкового законодавства шляхом ухвалення норм Податкового кодексу Розвитку, який міститиме норми по заміні податку на прибуток податком на виведений капітал; зниження сукупного податкового навантаження на фонд оплати праці до цільового показника 25%; податкова субсидія (розщеплення ПДФО та надсилання відсотку партіям і громадським організаціям) – законопроект №7500; модифікація СМКОР – запровадження граничного терміну блокування ПН, належне виконання судових рішень по блокуванню ПН та	10%

компенсація шкоди підприємствам за ухилення ДПС від виконання судового рішення; збільшення порогу обов'язкової реєстрації платником ПДВ та прив'язка показника до мінімальної заробітної плати; спрощення адміністрування КІК (№8137); підняття порогу обов'язкової реєстрації платником ПДВ до 400 МЗП; модифікація податку на землю, із компенсацією за рахунок зниження неефективних видатків держбюджету (зниження загальнодержавних видатків до 35% від ВВП після завершення воєнного стану). Додатково: • оптимізація та “опрозорення” процедури адміністративного оскарження Податкового рішення повідомлення платником податків шляхом включення в “комісію по оскарженню” незалежних репутаційних професіоналів з числа аудиторів та юристів з податкового права; • запровадження кримінальної відповідальності для керівників та працівників органів ДПС за ручне втручання у роботу автоматизованих систем адміністрування податків (в першу чергу ПДВ та Акциз).	
6. Оновлення митного законодавства, зокрема забезпечення наявності єдиної тарифної сітки для всіх митниць, яка наповнюється даними від провідних профільних бізнес-асоціацій; забезпечення обов'язковості зазначення торгової марки під час імпорту товарів (проект закону №5353-1) та законодавче передбачення прив'язки грошової оцінки до цін на міжнародній біржі під час експорту брухту металів. (ціни до міжнародних бірж прив'язано) Забезпечення можливості оплати мита та ПДВ отримувачами посилок онлайн, без посередництва митних брокерів та без контактування з митницею; мінімізація тіньових схем за допомогою магазинів безмитної торгівлі та поштових пересилань; спрощення міжнародної торгівлі тощо.	10%
7. Збереження спрощеної системи оподаткування, сприяння легальному мікро- і малому підприємству, запровадження спрощеного оподаткування самозайнятих осіб. Скасування тотальної фіскалізації 2 та 3 груп ССО, застосування фіскалізації виключно для окремих ризикових груп платників, які мають значний ризик перевищення лімітів ЄП (визначення ризикових груп регулюється виключно Законом України); мінімізація зловживань – впровадження механізмів стимулювання покупця отримувати фіскальний чек; забезпечення відповідальності для неоформлених торговців. виправити неоднозначне формулювання у Законі про РРО, яке наразі дозволяє податківцям штрафувати за порушення, допущені під час дії воєнного стану, – після його закінчення. (виправлені неоднозначні формулювання, підприємці позбавлені штрафів за рро до 1 жовтня 2023 року)	5%
Демонополізація економіки та зменшення впливу держави: 8. Демонополізація ринку платіжних послуг – врегулювання ставок еквайрингу, імплементація європейських	20%

директив (проект закону №5734). У той же час під тиском предствників бізнесу т народних депутатів Віза та Мастер вирішили самі знизити комісію інтерчейндж до 0.7%, що дозволить встановити еквайринг в межах 1.1-1.3% Демонополізація створення електронних сервісів лише державою (окрім соціально значущих сервісів).	
9. Визначення кросс-галузових монополій на ринку вугілля та електроенергії і умов їх примусового поділу, стимулювання видобутку газу та спрощення доступу у сфері газовидобутку. Забезпечення рівності доступу учасників суміжних ринків до товарів та послуг природних монополій, зокрема електромереж, водо- та газо-постачання, запровадження ринку приватної тяги (проект закону №1196-1). Забезпечення незалежності регуляторних органів, зокрема АМКУ та НКРЕКП, шляхом визначення їх правового статусу, гарантування фінансової незалежності працівників.	0%
Вирівнювання конкурентних умов, захист українського виробника, дерегуляція: 10. Реалізація комплексу заходів, спрямованих на дебюрократизацію, дерегуляцію, сприяння внутрішньої та зовнішньої чесної конкуренції, зокрема: ○ імплементація Стратегії економічної безпеки 2025 та Національної економічної стратегії 2030, зокрема вдосконалення закону про публічні закупівлі, вирівнювання тендерних умов на ProZorro для платників і неплатників ПДВ, запровадження інституту експертів, забезпечення громадського контролю в публічних закупівлях, прискорення цифровізації економіки України, створення в Україні ефективних ринків акціонерного та боргового капіталу, а також ринку деривативних контрактів; ○ швидка та прозора приватизація держмайна, зокрема: відкритий публічний продаж державного пакету акцій ПАТ “Укрнафта”; акціонування та відкритий публічний продаж ДП “Укргазвидобування” НАК “Нафтогаз України”; відкритий публічний продаж 50%+1 акцій державного пакету ПАТ “Укрзалізниця”; примусовий відкритий продаж активів видобувних та енергетичних компаній понад пороги монопольного становища (демонополізація) через процедуру IPO; приватизація усіх теплокомуненерго; продаж на публічних конкурсах державних часток у всіх обленерго. (мала приватизація успішно реалізується протягом 2022-2023, для великої приватизації створено законодавчі умови, процес розпочався) ○ скасування надмірного регулювання господарської діяльності, розвиток ринкових відносин, зокрема прийняття проекту закону №5473 щодо покращення ринкового нагляду. (проект доопрацьовано, оптимальна редакція №5474д прийнята у першому читанні, готується до 2 читання) ○ вдосконалення механізмів публічно-приватного партнерства, пришвидшення процедур (законопроект №7508), закріплення в українському законодавстві можливості здійснення публічно-приватного партнерства в сфері інформаційних технологій (зокрема, в частині створення електронних сервісів)	10%

(№7508 прийнято за основу)

- запровадження сучасного трудового права, заснованого на свободі трудового договору. продовження дії закону 2434-IX про спрощений режим для МСБ не лише на воєнний час, а на постійній основі.
- забезпечення реальних розслідувань АМКУ щодо зловживань монопольним становищем компаніями/природними монополіями;
- оновлення законодавства щодо саморегулювних організацій;
- посилення торговельного захисту виробників, зокрема: забезпечення фінансових та інституційних умов для створення промислових екосистем; удосконалення процедур проведення розслідувань у сфері торговельного захисту (антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних/захисних розслідувань); спрощення доступу національних виробників до природних ресурсів (сировинних матеріалів) і поглиблення їх переробки із залученням сучасних технологій; забезпечення посилення інституційної спроможності і незалежності Антимонопольного комітету України;
- забезпечення ефективного діалогу між центральними органами влади, ОМС, громадськістю і підприємцями щодо реалізації інвестиційних програм в рамках регіональних стратегій розвитку за фінансової підтримки МФО;
- прискорення укладання угоди АСАА з ЄС (про визнання сертифікатів відповідності);
- позбавлення зайвої звітності щодо кінцевих бенефіціарів громадські організації та підприємства, інформація про які вже міститься у реєстрах (проект закону №6131-2);
- усунення корупційних ризиків та збільшення прозорості щодо авторських прав;
- спрощення умов для отримання ліцензій на будівництво або на вибір забудовника – спрощений декларативний порядок щодо ліцензування;
- мінімізація кількості дозволів та ліцензій (зак-т №8058), зокрема скасування ліцензії на гуртову торгівлю столовими винами та торгівлю пивом;
- створення позитивних стимулів для виробництва та експорту товарів зі значною доданою вартістю, зокрема надання доступу до дешевого фінансового ресурсу для їх виробництва, продовження безмитного та без квот режиму торгівлі з ЄС тощо. Сприяння стратегічним інвесторам – прийняття законопроектів №8138 та №9015 із доповненнями до другого читання (перший – прийнято в цілому, 9015 – прийнято за основу);
- скасування ПДВ та мита при імпорті виробничого обладнання та запчастин до виробничого обладнання на час воєнного стану та на час відновлення (наразі лише діють - з 22.06.2023 - аналогічні Закони 3123 та 3124 щодо звільнення імпорту товарів для потреб виробництва та ремонту безпілотних систем);
- збереження поточних стимулюючих пільг для ІТ галузі, зокрема продовження звільнення від оподаткування ПДВ операцій із постачання програмної продукції, а також операцій із програмною продукцією, плата за які не вважається роялті;
- забезпечення прозорості при держзакупівлях на воєнний час (зак-т №8381 прийнято в цілому)

